

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สุขศึกษา เป็นวิชาที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อการดำรงชีวิต โดยมุ่งให้ผู้เรียนได้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพคือ มีการเปลี่ยนแปลงความรู้ ทศนคติ และการปฏิบัติไปในทางที่ถูกต้องซึ่งจะทำให้ผู้เรียนมีสุขภาพดี ดังนั้นวิชาสุขศึกษาจึงเป็นวิชาที่ช่วยในการแก้ปัญหาสุขภาพของประชาชนซึ่ง เป็นปัญหาสาธารณสุขที่มีอยู่อย่างมากในปัจจุบัน ถ้าหากการจัดการเรียนการสอนวิชาสุขศึกษามีประสิทธิภาพดีย่อมจะส่งผลให้ประชาชนของประเทศมีคุณภาพชีวิตที่ดีและช่วยลดปัญหาสาธารณสุขของประเทศที่มีอยู่ให้น้อยลงได้

ในปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนวิชาสุขศึกษาในระดับมัธยมศึกษายังไม่ได้ผลดี เนื่องจากสาเหตุหลายประการ สาเหตุที่สำคัญประการหนึ่งคือ กระบวนการเรียนการสอนที่ครูจัดให้แก่ักเรียนไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร จึงทำให้ผลการจัดศึกษาในโรงเรียนไม่บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่วางไว้ ดังที่ สุชาติ โสมประยูร กล่าวว่า

วิชาสุขศึกษาเป็นวิชาที่น่าเบื่อหน่ายนักเรียนไม่สนใจและไม่ตั้งใจเรียน อาจเนื่องมาจากการเรียนการสอนวิชาสุขศึกษาในอดีตที่ผ่านมามีข้อบกพร่องโดยทั่วไป พอสรุปได้คือ ครูมักสอนโดยการท่องจำ ไม่ใช่กิจกรรม ไม่มีอุปกรณ์การสอน ขาดการจูงใจ เนื้อหาบทเรียนไม่เหมาะสมกับชีวิตของเด็ก ครูขาดความรู้เนื้อหาวิชาและวิธีสอน (สุชาติ โสมประยูร 2524: 23-24)

ประกอบกับวิชาสุขศึกษาเป็นวิทยาศาสตร์ประยุกต์มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ (Dynamic) ตลอดจนมีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร และกระบวนการเรียนการสอนวิชาสุขศึกษาในระดับมัธยมศึกษา เรื่อยมา

ด้วยเหตุผลดังกล่าวการนิเทศการศึกษาจึงมีความจำเป็นต่อการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาการเรียนการสอน เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรวิชาสุขศึกษา เพราะการนิเทศ

การศึกษา เป็นกระบวนการทำงานร่วมกับครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้ได้มาซึ่งสัมฤทธิ์ผล สูงสุดในการเรียนของนักเรียน (สังัด อุทรานันท์ 2529 : 7-10)

ในปัจจุบันการจัดการนิเทศการศึกษามีสองรูปแบบคือ การจัดการนิเทศการศึกษาจาก หน่วยงานภายนอกหรือการนิเทศการศึกษาโดยศึกษานิเทศก์ และการจัดการนิเทศการศึกษา ภายในโรงเรียนหรือการนิเทศการศึกษาโดยผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้า หมวดวิชา และครูผู้ที่มีความรู้ความสามารถ แต่เนื่องจากปัจจุบันการนิเทศการศึกษาล้วนใหญ่กระทำ โดยศึกษานิเทศก์จากหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งมีหน้าที่ในการจัดและดำเนินงานนิเทศการศึกษาโดยตรง ประสบปัญหามากมาย เช่น ปัญหาด้านบุคลากรจากหลายหน่วยงานทำงานซ้ำซ้อนกัน เพราะกรม ต่าง ๆ มีศึกษานิเทศก์เป็นของตนเอง ขาดการประสานงานกันในการนิเทศการศึกษาระดับต่าง ๆ นอกจากนี้ปัญหาการขาดแคลนงบประมาณทำให้ศึกษานิเทศก์ไม่สามารถนิเทศได้อย่างทั่วถึง การ ดำเนินงานติดตามผลยังทำได้ไม่สม่ำเสมอ ด้วยเหตุผลดังกล่าวสภาพการนิเทศการศึกษาปัจจุบัน จึงไม่สามารถพัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้ดีขึ้นได้เท่าที่ควร (สุพัศรา ชุมเกตุ 2527 : 23)

การนิเทศวิชาสุขศึกษาในปัจจุบันมีปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ เช่นเดียวกัน เนื่องจาก มีจำนวนศึกษานิเทศก์น้อย งบประมาณในการจัดดำเนินงานนิเทศไม่เพียงพอ งานด้านอื่น ๆ ของ ศึกษานิเทศก์มีมาก โรงเรียนอยู่ห่างไกลกันและกระจัดกระจายจึงทำให้เวลาสำหรับให้การนิเทศ แก่ครูสุขศึกษามีไม่เพียงพอ (ฉวีวรรณ ไทหวรีบ 2529 : จ) จากปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ดังกล่าวการจัดการนิเทศวิชาสุขศึกษาภายในโรงเรียนจึงมีความจำเป็นและเหมาะสมกับสภาพ การนิเทศวิชาสุขศึกษาในปัจจุบัน เพราะการนิเทศการศึกษาไม่ว่าจะเป็นการนิเทศโดยศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารการศึกษาหรือการนิเทศโดยบุคลากรในโรงเรียนในระบบการนิเทศภายในย่อมมีจุดมุ่งหมาย เดียวกันคือ ช่วยให้ครูสามารถจัดกิจกรรมที่ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนการสอนและก่อให้เกิด ผลในขั้นสุดท้ายคือ การศึกษาของนักเรียนก้าวหน้าไปอย่างมีประสิทธิภาพ (อาคม จันทสุนทร 2521 : 62) ดังนั้นการนิเทศวิชาสุขศึกษาจึงควรจัดให้มีขึ้นภายในโรงเรียน

ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการนิเทศวิชาสุขศึกษาคือ หัวหน้าหมวดวิชาพลานามัย เพราะหัวหน้า หมวดวิชาพลานามัยมีคุณสมบัติเหมาะสมที่จะเป็นผู้นิเทศวิชาสุขศึกษา เนื่องจาก เป็นผู้รู้ปัญหาต่าง ๆ ภายในโรงเรียนและรู้ปัญหาของครู สามารถแก้ปัญหาได้ตรงจุดกว่าผู้นิเทศภายนอก มีความใกล้ชิด กับครู สามารถติดตามการปฏิบัติงานและผลการนิเทศได้อย่างสม่ำเสมอ (อาคม จันทสุนทร

2521: 21-22) นอกจากนี้ตามระเบียบของกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ หัวหน้าหมวดวิชาจะต้อง เป็นผู้นิเทศงานวิชาการในหมวดวิชา เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนและการใช้อุปกรณ์ของครูในหมวดวิชาที่รับผิดชอบ ประกอบด้วยครูผู้สอนมีความต้องการการนิเทศในด้านต่าง ๆ เป็นอย่างมาก และผู้นิเทศส่วนหนึ่งที่ครูผู้สอนต้องการคือ ผู้ร่วมงานในหมวดวิชาพลานามัย ซึ่งเป็นผู้ที่รู้สภาพและเข้าใจปัญหาของโรงเรียนได้ดี (อัจฉราลักษณ์ ปิ่นทับทิม 2528: 58-59)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการรับรู้ของหัวหน้าหมวดวิชาพลานามัยและครูผู้สอนเกี่ยวกับการปฏิบัติงานนิเทศวิชาสุขศึกษาของหัวหน้าหมวดวิชาพลานามัย ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ ในเขตการศึกษาต่าง ๆ เนื่องจากโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่มีจำนวนนักเรียนมาก มีครูผู้สอนหลายคน จึงมีความจำเป็นต้องจัดให้มีการนิเทศวิชาสุขศึกษามากกว่าโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก ทั้งนี้ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการนิเทศวิชาสุขศึกษาของหัวหน้าหมวดวิชาพลานามัยซึ่งจะทำให้การนิเทศวิชาสุขศึกษาเหมาะสมกับสภาพปัญหาที่มีอยู่ และสอดคล้องกับความต้องการของครูผู้สอนอย่างแท้จริง ซึ่งจะก่อให้เกิดการพัฒนาการเรียนการสอนวิชาสุขศึกษาให้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรมากยิ่งขึ้น รวมทั้งผลการวิจัยอาจเป็นประโยชน์ต่อศึกษานิเทศก์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานนิเทศวิชาสุขศึกษาของหัวหน้าหมวดวิชาพลานามัยในโรงเรียนมัธยมศึกษา
2. เพื่อเปรียบเทียบการรับรู้ระหว่างหัวหน้าหมวดวิชาพลานามัยกับครูผู้สอนเกี่ยวกับการปฏิบัติงานนิเทศวิชาสุขศึกษาของหัวหน้าหมวดวิชาพลานามัยในโรงเรียนมัธยมศึกษา

สมมติฐานของการวิจัย

การรับรู้ระหว่างหัวหน้าหมวดวิชาพลานามัยและครูผู้สอนเกี่ยวกับการปฏิบัติงานนิเทศวิชาสุขศึกษาของหัวหน้าหมวดวิชาพลานามัยไม่แตกต่างกัน

ขอบ เขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาการรับรู้ของหัวหน้าหมวดวิชาพลานามัยและครูสุขศึกษา เกี่ยวกับการปฏิบัติงานนิเทศการเรียนการสอนวิชาสุขศึกษาของหัวหน้าหมวดวิชาพลานามัยใน โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ ในเขตการศึกษา 1 - 12
2. กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ หัวหน้าหมวดวิชาพลานามัยและครูสุศึกษาที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 1 - 12 รวม 347 โรงเรียน ไม่รวมโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร
3. แบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง โดยถามครอบคลุมงานของหัวหน้าหมวดวิชาพลานามัยที่ควรปฏิบัติ เกี่ยวกับการนิเทศวิชาสุขศึกษา 8 ด้าน คือ ด้านการวางแผน การนิเทศ ด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการจัดสื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผล ด้านการจัดบริการสุขภาพและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนวิชาสุขศึกษา ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านการสร้างขวัญและกำลังใจ

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. หัวหน้าหมวดวิชาพลานามัยและครูสุศึกษา มีความรู้ ความเข้าใจการนิเทศวิชาสุศึกษาเป็นอย่างดี
2. หัวหน้าหมวดวิชาพลานามัยและครูสุศึกษาทุกคนตอบแบบสอบถามด้วยความจริงใจ เข้าใจวัตถุประสงค์ของการวิจัยและคำตอบ เป็นข้อมูลที่เชื่อถือได้

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การปฏิบัติ หมายถึง การกระทำหน้าที่และความรับผิดชอบของหัวหน้าหมวดวิชาพลานามัย เกี่ยวกับการนิเทศวิชาสุศึกษา

งานนิเทศวิชาสุศึกษา หมายถึง กระบวนการปฏิบัติและกิจกรรมต่าง ๆ ที่ช่วยส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนวิชาสุศึกษาภายในโรงเรียน เพื่อให้ได้มาซึ่งสัมฤทธิ์ผลสูงสุดในการเรียนวิชาสุศึกษาของนักเรียน

หัวหน้าหมวดวิชาพลานามัย หมายถึง ครูสุขศึกษาหรือครูพลศึกษาผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งให้ทำหน้าที่หัวหน้าหมวดวิชา หรือรักษาการแทนหัวหน้าหมวดวิชาพลานามัย ตามระเบียบกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

ครูสุขศึกษา หมายถึง ครูผู้สอนวิชาสุขศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในเขตการศึกษา 1 - 12

การรับรู้ หมายถึง กระบวนการตีความสิ่งเร้าจากการสัมผัสของอวัยวะสัมผัสต่าง ๆ ทั้งนี้ต้องอาศัยประสบการณ์เดิมหรือการเรียนรู้และการคิด (จรินทร์ ธาณีรัตน์: 116-117)

โรงเรียนมัธยมศึกษา หมายถึง โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในเขตการศึกษา 1 - 12 ซึ่งเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 1,500 คนขึ้นไป